

Vedecká konferencia *Michal Chrástek (1825 – 1900). Osobnosť a dielo v kontexte doby*

Dňa 5. júna 2025 zorganizoval Slovenský historický ústav Matice slovenskej na jej pôde v Martine vedeckú konferenciu *Michal Chrástek (1825 – 1900). Osobnosť a dielo v kontexte doby*. Ako vyplýva z názvu, podujatie bolo venované všestrannej osobnosti slovenského národného hnutia 19. storočia – Michalovi Chrástekovi. Ten vďaka svojim funkciám, predovšetkým v rôznych štruktúrach a orgánoch v rámci banskobystrickej diecézy (hlavne v úzkej spolupráci s biskupom Štefanom Moysesom) a neskôr i v matičnom hnutí zanechal výraznú stopu. Pripomeňme jeho pôsobenie ako prefekta a profesora cirkevných dejín v rámci banskobystrického seminára, profesora na tamojšom gymnáziu, v rokoch 1863 – 1869 tajomníka Matice slovenskej a od roku 1868 farára v Žiari nad Hronom. Stál pri zrode slovenskej bibliografie a vďaka spolupráci so zberateľom a vydavateľom, kňazom Michalom Rešetkom bol aj autorom literárnohistorického diela *Dejiny reči a literatúry slovenskej*. Pripomeňme jeho ďalšie dielo bibliografického charakteru – *Slovenský knihopis* či vypracovanie takmer troch stoviek hesiel do Slovníka naučného Františka L. Riegera. Publikoval celú škálu ľudovej slovesnosti i umelú poéziu. Prispieval do viacerých periodík (Štúrových *Slovenských národných novín*, *Orla tatranského*) a bol i redaktorsky činný (*Cyryll a Method*; *Letopis Matice slovenskej*). Život a dielo dejateľa s takým širokým záberom si preto zaslúži osobitnú pozornosť a analýzu z viacerých uhlov pohľadu. Samotná konferencia bola rozdelená do štyroch blokov.

V prvom odznel príspevok od doc. Ivana Mrvu (Fakulta humanitných vied Žilinskej univerzity Žilina) *Banskobystrické biskupstvo v dobe štúdia, pedagogického a kňazského pôsobenia Michala Chrásteka*, v ktorom vyzdvihol prienik slovenského živlu do lokálnych cirkevných štruktúr. Nasledoval príspevok kolegu Dr. Jaroslava Dureca (Slovenský historický ústav Matice slovenskej Bratislava) *Michal Chrástek v kontexte slovenského národného hnutia*, komplexne zameraný na koordinačnú a organizačnú úlohu M. Chrásteka v širšom spoločensko-politickom a kultúrnom kontexte prvej polovice 19. storočia. A napokon vystúpenie Mgr. Jany Žumárovej (Archív Matice slovenskej Martin) pod názvom *Michal Chrástek ako spoluzakladateľ a tajomník Matice slovenskej*, v ktorej sumarizovala pôsobenie v jeho všetkých matičných funkciách aj jeho organizátorskú činnosť. Poukázala na skutočnosť jeho faktického preťaženia, ktoré viedlo k odstúpeniu z funkcie tajomníka a neskoršiemu stiahnutiu sa z matičného hnutia. V príspevku *Michal Chrástek a jeho pôsobenie v rámci banskobystrickej diecézy* Dr. Gabriel Brendza (Rada pre históriu pri Konferencii biskupov Slovenska Banská Bystrica) zhodnotil pôsobenie M. Chrásteka z pohľadu spolupráce s biskupom Š. Moysesom a každenného nasadenia v jeho funkciách. Doc. Július Lomenčík (Slovenský literárny ústav Matice slovenskej Martin) v prednáške *Michal Chrástek ako literárny historik a pedagóg* priniesol komplexný pohľad na Chrástekovu literárnohistorickú, bibliografickú a pedagogickú činnosť. Zdôraznil aj jeho angažovanosť pri presadzovaní hodžovsko-hattalovskej jazykovej reformy vo verejnom živote. Príspevok *Michal Chrástek – blízky spolupracovník Štefana Moysesova vo vedení*

Matica slovenskej Dr. Petra Mulíka (Historický odbor Matice slovenskej Bratislava) bol zameraný na pracovný, ba až protektorský vzťah kňaza Chrásteka so svojím biskupom a sledovanie zmien, ktoré nasledovali po Moysesovej smrti. Poukazoval v ňom aj na ich rozdielne koncepcie národnej identity (s prihliadnutím na jazykovú otázku) a ich vývoj. V treťom bloku Dr. Ivana Poláková (Slovenská národná knižnica Martin) v príspevku *Michal Chrástek ako bibliograf* predstavila jeho bibliografickú činnosť, metodiku i produkciu, pričom poukázala aj na význam jeho ešte nevydaných rukopisných diel. V prednáške Mgr. Martiny Matečkovej *Kulturologický pohľad na národno-obrodenecké snahy Michala Chrásteka* odznelo hodnotenie M. Chrásteka v kontexte tretej vlny bernolákovského hnutia. Kolega Dr. Dominik Blanár (Slovenský historický ústav Matice slovenskej Bratislava) v príspevku *Cyrilo-metodská tradícia a tematika v diele a reflexii Michala Chrásteka* prítomných v širšom dobovom kontexte oboznámil s významom úcty k sv. Cyrilovi a Metodovi u M. Chrásteka ako kňaza, bibliografa a národovca. V záverečnom bloku odzneli dva príspevky. Dr. Mária Zacharová (Archív Spolku svätého Vojtecha Trnava) v prednáške *Archívne pramene k osobnosti Michala Chrásteka uložené v archíve Spolku svätého Vojtecha* predstavila úlohu M. Chrásteka vo vzťahu k Spolku sv. Vojtecha a analyzovala štyri listy evidované v archíve spolku. Príspevok doc. Pavla Pareničku (Slovenský literárny ústav Matice slovenskej Martin) *Štefan Moyses a Michal Chrástek, priatelia a spolupracovníci* bol zameraný na úzku a všestrannú spoluprácu Š. Moyses a M. Chrásteka a úskalia jeho pôsobenia v Matici slovenskej.

Konferencia poukázala na potrebu štúdia archívneho materiálu, ktorý v detailoch dokáže objasniť činnosť, pohnútky a motivácie i takých osobností, akými sú napr. Michal Chrástek. Na to by malo nadväzovať zasadenie obrazu M. Chrásteka do širších dejinných, kultúrnych a medziľudských vzťahov v rámci obrodeneckého hnutia. Pálčivou sa ukázala otázka psychologického a pracovného „vyhorenia“ M. Chrásteka na sklonku jeho pôsobenia v Matici slovenskej, ako aj jeho ďalšia činnosť a pôsobenie v posledných tridsiatich rokoch jeho života. Z konferencie pripravujeme vydať zborník.

Michal Bada